

активами, дотримання підприємством чинного законодавства щодо операцій із запасами, дослідження стану складського господарства, дотримання підприємством методів обліку запасів, зазначених в обліковій політиці. Правильно складена програма аудиту дасть змогу виявити всі порушення проведення операцій з виробничими запасами та надати певні рекомендації зі внесення необхідних змін до облікової політики підприємства щодо організації та методики обліку виробничих витрат.

Список використаної літератури:

1. Єлець О.П., Мілаєнко Я.Є. Зміст матеріально-технічного забезпечення підприємства. URL: http://confcontact.com/2015_04_25/2/2_elets_milaenko.html
2. Макаренко А. П., Телевінова О. В. Удосконалення обліку і аудиту виробничих запасів у системі управління пат "Запоріжсталь". Економіка та держава. 2019. № 1. С. 27-34.
3. Нестеренко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2010. 311 с.
4. Скрипник М., Григорєвська О., Радіонова Н. Удосконалення організації і методики аудиту виробничих запасів на підприємстві. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2016. вип. 2–3(35). с. 378–398.

Серединська В.М.

кандидат економічних наук, доцент

Скрип С.М.

здобувач другого (магістерського) рівня

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЗНАТЬ ПРО ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

Витрати є економічною категорією, яка вивчається науковцями впродовж тривалого періоду часу. Це пов'язано з важливою роллю витрат у функціонуванні соціально-економічних систем і постійним бажанням їх мінімізувати для росту кінцевого результату діяльності господарюючих суб'єктів.

Наукові дослідження будь-яких категорій варто починати з вивчення історії їх виникнення та розвитку. Історичний аспект дослідження сутності витрат отримав своє відображення у працях багатьох науковців [3; 9; 10]. Варто вказати, що частіше виокремлюють чотири етапи еволюції знань про витрати.

На першому етапі, який охоплює XXVIII–II ст. до н. е. формується найпростіше уявлення про витрати і їх роль у веденні господарства. Цей етап характеризується наявністю публічної звітності про витрати, відстеженням, обліком і контролем витрат на господарському і державному рівнях. У цей час формування багатства відбувалося загарбанням нових територій, захопленням рабів з подальшою організацією їхньої праці. Уже тоді виникали завдання, пов'язані із зменшенням витрат предметів праці на основі їх раціонального використання. Варто зазначити, що на першому етапі розвитку не існувало чіткого визначення категорії витрат. Ними вважалися ресурси, що застосовувалися під час господарювання та були об'єктом обліку на державному рівні. Одними із основоположників наукової економіки часів античності були Ксенофонт та Аристотель.

На другому етапі (XIV–XIX ст.) відбуваються спроби розкрити сутність категорії «витрати», з'являються різні теорії витрат. Зокрема, відомою є теорія фізіократів (Кене Ф.),

теорія затрат (А. Сміта та Д. Рікардо), теорія трудової вартості (К. Маркса), вчення про справедливу ціну (У. Петті), неокласична теорія вартості (А. Маршал) та ін.

Третій етап характеризується використанням математичних методів у теорії витрат. На поч. ХХ ст. виникло розуміння того, що функціонування економіки відбувається за принципом порівняння витрат та результатів. Є.Є. Слуцьким за допомогою математичного апарату було доведено взаємодію теорії витрат виробництва і теорії попиту та пропозиції [10]. У цей період практично усі вчення були спрямовані на вирішення проблеми класифікації виробничих витрат, їх розподілу і обліку. Вважалося, що крім витрат на сировину та працю, склад виробничих витрат має поповнитися витратами на обладнання і ренту. Виникла така економічна категорія, як собівартість виробленої продукції, яка охоплювала усі виробничі витрати, понесені на виробництво конкурентної продукції.

У межах четвертого етапу відбувається виникнення нового напрямку дослідження – управління витратами, дослідження їх поведінки у процесі господарювання (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.). Зокрема, варто відмітити дослідження англо-американських науковців та розвиток трьох підходів до обліку та методів обліку витрат і калькулювання: Г. Емерсон, Ч. Гаріссон – «стандарт-костинг», Дж. Кларк, Дж. Харріс – «директ-костинг», О. Хаггінс – «центри відповідальності» [11].

Аналізуючи сучасні підходи до визначення сутності витрат, можна зробити висновок про існування різних тлумачень даної дефініції, які суттєво різняться між собою. Крім того, зустрічаються різні думки щодо можливості використання термінів «видатки», «платежі», «затрати». Зокрема, О. О. Орлов, обстоює таку позицію: «коли підприємство отримує засіб виробництва, ціна покупки складає видатки підприємства. Момент видатків, сума яких фіксується у бухгалтерських документах, як правило, збігається з постачанням цього засобу виробництва. Якщо відбувається виплата грошей із каси, з банківських та інших рахунків підприємства, це називається платежем... У разі використання того чи іншого виробничого чинника, мова йде про виробничі витрати...» [5, с. 104].

Професор О. В. Олійник переконаний, що в обліковій практиці доцільно вживати термін «витрати», адже він використовується вітчизняними науковцями протягом багатьох років. Термін «затрати» доцільно застосовувати у значенні втрата, утрата, шкода; або знищення [4 с. 146–147]. А використання терміна «затрати» є механічним запозиченням іншомовного слова. Термін «затрати» В.А. Дерій пропонує застосовувати у тих випадках, коли йдеться про затрати конкретного часу (людино- днів, людино-годин), матеріалів (кілограмів, одиниць тощо), реальних грошей (готівки) на придбання товарно-матеріальних цінностей [1, с. 157].

Деякі науковці розуміють витрати як кошти, що підлягають сплаті за придбані активи. Однак, такі платежі не можна назвати витратами, бо вони впливають на фінансовий результат опосередковано шляхом списання вартості придбаних запасів на виробництво продукції, або нарахуванням амортизації при використанні основних засобів, нематеріальних активів. Якщо основні засоби використовуються у виробництві, то амортизація входить до складу собівартості продукції, якщо ні – то списується на фінансовий результат за звітний період.

Вважаємо використання терміну «витрати» практично безальтернативним, адже він вживається в нормативно-правових актах, що регулюють ведення бухгалтерського обліку, а терміни «видатки», «платежі» пов'язані з бюджетною сферою і з використанням фіскальних інструментів держави.

Враховуючи суттєві відмінності у трактуванні базових понять у сфері управління витратами, компромісним варіантом буде дотримання термінів, що стандартно використовуються у основних нормативно-правових актах (стандартах). Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», витрати є зменшенням економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення

власниками) [8]. Схоже визначення подано у [7] та у п. 4.25 Концептуальної основи складання і подання фінансових звітів [2], а саме, витрати є зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам.

Відповідно до Податкового кодексу України [6] витратами є сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаваються (виготовляються) таким платником податку для їх подальшого використання у власній господарській діяльності. Так, спостерігається відмінності у трактуваннях, це пояснюється різними цілями систем: бухгалтерського обліку та податкового.

Список використаних джерел:

1. Дерій В. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку та контролю. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 1 (26). С. 154–160.
2. Концептуальна основа фінансової звітності. Стандарт Ради з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) від 01.09.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/929_009 (дата звернення 14.09.2019)
3. Мельник О.С. Тенденції розвитку витрат через призму історії. Збірник статей учасників вісімнадцятої всеукраїнської практично-пізнавальної конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього». URL: aukam.triada.in.ua/index.php/arkhiv-konferentsij/arkhiv-konferentsiji-18 (дата звернення 14.08.2019).

Черешнюк О.М.

кандидат економічних наук, старший викладач

Стецик Р. М.

здобувач другого (магістерського) рівня

Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ

Підприємство в процесі господарської діяльності здійснює витрати. Об'єкт витрат – це продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, які потребують визначення, пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат. Витрати формуються одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань.

Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигід протягом кількох звітних періодів то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами [1].

Собівартість продукції (робіт, послуг) - це вартісне вираження витрат, пов'язаних з використанням у технологічному процесі виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних виробничих засобів, нематеріальних активів, спеціалізованого оснащення, інструменту, інвентарю,